

SOVELTAVAN KUVATAITEEN JA LUONTOKUVAUKSEN MAISTERIOHJELMAN TOTEUTUS

Jaana Paasovaara

S

oveltavan kuvataiteen ja luontokuvauksen maisteriohjelma oli Kuusamo-opiston ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan reilun kolmen vuoden mittainen yhteishanke, joka käynnistyi 1.1.2017 päättyi 30.4.2020. Rahoittajina koulutusohjelmalla toimivat Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Osarahoittajia olivat Kuusamon kaupunki, Kuusamo-opisto ja Lapin yliopisto. Kyseessä oli ainutkertainen, räätälöity maisteriohjelma, jonka aikana kerättyä aineistoa ja kokemusta voidaan hyödyntää tulevilla tutkimus- ja koulutushankkeissa sekä Kuusamo-opiston ja taiteiden tiedekunnan perusopetuksessa.

Kuusamon kaupunki on myös osaltaan edesauttanut opiskelijoiden pro gradu-tutkielmien ja omien näyttelyiden läpivientiä myöntämällä apurahoja (muun muassa Lauri Muhosen ja U.A. Virranniemen säätiöiden rahastoista). Kaupungilta on löytynyt myös tiloja ja tukea näyttelyiden järjestelyihin.

KOULUTUSOHJELMAN TAVOITTEISTA

Hankesuunnitelman työstäminen eteni rinnakkain kahdessa osassa. Hankehakemusta kirjoitettiin Kuusamon tarpeiden näkökulmasta. Koulutuksen opetussuunnitelmaa

varten kartoitettiin myös kansainvälisiä kokemuksia ja sovellutuksia. Maisteriohjelman kaksivuotiseen opetukseen oli saatava mahtumaan ne osa-alueet, jotka rakensivat tulevien taiteiden maistereiden asiantuntijuuden kulmakivet, niin tuoreimmat akateemisen tutkimuksen menetelmät ja tulokset kuin myös visuaalisen ja taiteellisen työskentelyn perusasiat.

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan tavoitteena oli tämän maisteriohjelman myötä laajentaa soveltavan taiteen erityisosaamistaan luontokuvauksen ja ekosysteemipalvelujen ympärille työelämälähtöisten projektien ja kehittämistutkimusten kautta. Kuusamo-opisto on ollut johtavia toimijoita Suomessa luontovalokuvauksen alalla jo 1980-luvun alusta lähtien. Kuusamo koettiin myös luontovalokuvauksen kannalta oivalliseksi paikaksi järjestää tämänkaltaista koulutusta – tarjoaahan Lapin yliopiston, Kuusamo-opiston, Hannu Hautala -luontokuvakeskuksen ja Oulun yliopiston Oulangan tutkimusaseman yhteistyöverkosto monipuolisia opetusmahdollisuuksia ja asiantuntijuutta. Pohjoinen sijainti, luonto ja matkailu tarjosivat myös hyvän lähtökohdan opiskelijoiden erilaisille työelämälähtöisille tutkimusprojekteille.

Hankesuunnitelman mukaan maisteriohjelman tavoitteena oli tuottaa innovatiivisia olosuhdeosaajia ja asiantuntijoita, jotka tuntevat Pohjoisen toimintaympäristön ja pystyvät vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin niin luontomatkailun kuin hyvinvointipalvelujen kehittämisessä. Maisteriohjelman sisällön ja toteutuksen tavoitteena oli huomioida luonnon ja ympäristön käytön taloudellisten vaikutusten lisäksi myös ekologiset, sosiaaliset sekä kulttuuriset vaikutukset ja kehittää eri alojen yhteistoimintaa kestävän kehityksen periaatteilla. Maisteriohjelma rakentui visuaalisen tiedon, luovan ilmaisun, luontokuvauksen ja uusien ketterien digitaalisten välineiden, ympäristöestetiikan, kulttuurihistorian, luontomatkailun, palvelumuotoilun, vihreän hyvinvoinnin ja ekosysteemipalvelujen muodostamalle perustalle. Nämä aiheet sitoi yhteen soveltavan kuvataiteen toimintaperiaate eli projektimuotoinen, taiteesta ja taiteellisesta toiminnasta menetelmiä ammentava yhteistoimintamuoto, jolla oli tiiviit yhteydet elinkeinoelämään.

Käytännönläheisellä ja työelämälähtöisellä koulutuksella pyrittiin vastaamaan niin alueellisiin kuin kansallisiin työvoiman osaamistarpeisiin ja siten edistämään työllistymistä. Maisteriopintojen projektioipinnoilla ja työelämäyhteyksillä pyrittiin myös lisäämään koulutettavien yrittäjämystyysyyttä ja yrittäjyysosaamista. Kuusamo-opiston ja Lapin yliopiston osaamisalojen yhdistämisellä haettiin toisiaan täydentävien näköalojen tuomaa etua ja käytännön toiminnan järkevää ja laadukasta toteutusta. Hankkeen toimenpiteillä oli tarkoitus lisätä paikallisten, alueellisten ja kansallisten kasvu- ja rakennemuutosalojen tarvitsemää koulutuksen tarjontaa, laatua ja osuvuutta.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa arvokasta luovien alojen uutta osaamis-pääomaa ja edistää innovaatiovalmiuksia. Sen tavoitteena oli myös vahvistaa kilpailukykyä ja ympäristöosaamista, tukea alueen älykästä erikoistumista vihreän hyvinvoinnin ja luontomatkailun kehittämisessä ja tukea ekologista kestävyyttä kehittämällä ja tuottamalla visuaalista tietoa ja tiedon esittämisen tapoja. Nämä edistävät luonnonvarojen kestä-vää käyttöä ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Maisteriohjelman tavoitteena oli kouluttaa vihreään hyvinvointiin, luontomatkailuun ja kulttuuriympäristöjen merkitykseen perehtyneitä asiantuntijoita.

KOULUTUSOHJELMAAN VALITUT

Koulutusohjelman haku julistettiin auki 15.3.–5.4.2017. Koulutukseen hakeutumisen edellytyksenä oli aiempi alempi korkeakoulututkinto tai kandidaatin tutkinto ja kiinnostus valokuvausta, luontoa ja hyvinvoinnin kehittämistä kohtaan sekä perustaidot valoku-vauksen ja visuaalisen osaamisen alueelta. Myös aiempi maisterin tutkinto taiteen, medi-an, muotoilun, kulttuurin, matkailun tai luonnonvara-alalta oikeutti valituksi tulemiseen kuin myös muun muassa arteminin, kuvataiteilijan, kulttuurituottajan, medianomin tai muotoilijan koulutus. Visuaalisen alan kokemuksilla varustettuna myös restonomin tai ympäristösuunnittelijan koulutukset soveltuivat maisteriohjelman pohjakoulutukseksi. Yliopistokoulutuksen kandidaatin tutkinnoiksi kävivät taiteiden koulutusalan tutkinnot, mutta sovelletusti myös muiden tieteiden koulutusalojen tutkinnot, mikäli hakijalla oli muulla tavoin riittävästi hallussa visuaalisen osaamisen perusteet. Tätä osaamisen aluetta arvioitiin hakuprosessissa portfolion, ennakkotehtävien ja haastattelun avulla.

Koulutus toimi opiskeluväylänä ammattikorkeakouluopinnoista yliopisto-opintoihin, joita opiskelija voi jatkaa aina taiteen tohtorin tutkintoon saakka. Maisteriohjelmasta valmistui Taiteen maisteriksi (TaM).

Maisteriohjelmaan oli kaiken kaikkiaan 36 hakijaa, joista todistus- ja portfoliopoh-jaisen esivalinnan perusteella haastatteluun kutsuttiin 20. Tästä joukosta maisterikou-lutukseen valittiin 12 opiskelijaa. Valituksi tulleiden opiskelijoiden taustoista löytyi monipuolisesti kuvataiteen, elokuvan, metsätalouden, journalismin, hyvinvoinnin ja opetusalan koulutuksia. Opiskelijoiden asuinpaikat vaihtelivat Helsingistä aivan pohjoi-seen Lappiin, suurin osa sijoittui kuitenkin pohjoiseen Suomeen. Opiskelijoiden koulu-tustaustojen monialaisuus oli myös lähtökohta, jolla oli rikastuttava vaikutus ryhmädy-namiikkaan ja opiskeluun yleensä.

Kaikilla koulutusohjelmaan osallistuneilla oli vahva visuaalinen ote ja luontainen, kiinteä suhde luontoon. Tämä tuli esille lukuisten työpajojen, yhdessä tekemisen ja tulosten esittelyjen myötä. Se ilmeni myös opiskelijoiden intohimoisena uppoutumisena, innostumisena ja aktiivisena verkostoitumisena yhteisöön ja tämän seurauksena jo opintojen aikana monella opiskelijalla syntyi lukuisia omia henkilökohtaisia taideprojekteja. Tätä oli ilo seurata ja se vahvisti ajatusta siitä, että valintaprosessissa oltiin onnistuttu.

KOULUTUSOHJELMAN SISÄLLÖSTÄ

Koulutuksen tavoitteet määriteltiin osaamistavoitteina, jolloin koulutusohjelman suoritettuaan opiskelija

- ymmärtää luontokuvauksen ja soveltavan kuvataiteen monet eri käyttötavat, niiden erityispiirteet ja kykenee toimimaan ammattimaisesti niiden parissa
- kykenee verkostoitumaan eri alojen toimijoiden kanssa ja esittelemään omaa osaamistaan
- pystyy tuottamaan sisällöllisesti ja teknisesti korkeatasoista luonto- ja ympäristökuvausta sekä hallitsee erilaisia julkaisuprosesseja ja -alustoja
- ymmärtää luonnonvarojen kestävä hyödyntämisen periaatteet ja kykenee tutkimusperustaisesti rakentamaan oman toimintansa ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävällä tavalla
- ymmärtää kestävä matkailun periaatteet ja kykenee soveltamaan luontokuvauksen erityisosaamista luonto- ja hyvinvointimatkailun kehittämiseen

Koulutus tapahtui pääsääntöisesti Kuusamossa Kuusamo-opiston tiloissa. Vastuu koulutuksesta oli Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnalla. Opinnot koostuivat soveltavan kuvataiteen ja luontokuvauksen orientoivista ja syventävistä opinnoista, tutkimusopinnoista sekä vapaasti valittavista opinnoista. Opinnoissa painotettiin luontokuvausta monipuolisena ilmaisuvälineenä, jonka vahvuuksia ovat toimintaympäristön, toiminnan ja niiden tulosten sovellettavuus erilaisiin hyvinvointia ja luonnonvarojen kestävä hyödyntämistä tukeviin toimintoihin. Käytännönläheisellä ja työelämälähtoisellä koulutuksella pyrittiin vastaamaan alueellisiin ja kansallisiin työvoiman osaamistarpeisiin. Projektiopinnoilla ja työelämäyhteyksillä lisättiin koulutettavien yrittäjyysosaamista ja kunkin henkilökohtaiset vahvuudet ja aiempi ammatillinen tausta huomioitiin joustavasti niin tutkimus- kuin opintosuunnitelmissa.

KOULUTUSOHJELMAN TOTEUTUSTAVOISTA JA OPINTOJEN JAKAANTUMISESTA

Kahden vuoden maisteriohjelma oli varsin tiivis paketti aikataulullisesti. Lyhyeen kalenteriaikaan sovitettiin paljon kursseja, työpajoja ja suorittamista. Lisäksi henkilökohtaisissa opintosuunnitelmissa huomioitiin koulutukseen osallistuvien erilaiset koulustaustat, lähtötasot sekä ammatilliset ja tutkimukselliset tavoitteet.

Koulutus alkoi Kuusamossa syksyllä 2017. Ensimmäisen lukuvuoden 2017–2018 opetus keskittyi taidepainotteisiin kursseihin sekä akateemisten tutkimusmenetelmien ja perustaitojen kartuttamiseen. Koulutus toteutettiin Kuusamo-opiston tiloissa ja ryhmä työskenteli tiiviisti yhdessä paikan päällä lähiopetuksessa. Heti koulutuksen alussa kartoitettiin kunkin opiskelijan tutkimusprojektia varten mahdolliset aiheet ja yhteistyökumppanit ja pian sen jälkeen alkoi konkreettisen tutkimussuunnitelman työstäminen. Projektityöskentelyyn kuuluva aikataulutus, suunnitelmallisuus, rahoituksen järjestäminen, verkostoituminen ja kustannusseuranta tulivat tässä vaiheessa opiskelijoille tutuiksi. Pro gradu -tutkielmaan kuuluvan taiteellisen osan toteuttaminen ja tutkimusaineiston kerääminen alkoivat jo ensimmäisen lukuvuoden aikana ja samalla opiskelijat suorittivat opinto-ohjelmansa mukaisia kursseja tehtävineen.

Lukuvuosien välissä kesällä 2018 opinnot etenivät tiiviisti projektien taiteellisen osan toteuttamisella. Kesään mahtui lukuisia näyttelyitä, tapahtumia, esiintymisiä ja aineiston keräämistä.

Toisen lukuvuoden 2018–2019 opetus painottui enemmän luovien alojen yrittäjyyteen, palvelumuotoiluun, ekosysteemi- ja hyvinvointipalvelujen ja kulttuurin tuotteistamiseen liittyviin kursseihin ja työpajoihin. Valinnaisten kurssien ja työpajojen myötä syvennettiin myös taide- ja valokuvausalan erikoisosaamista. Luentojen päätyttyä keväällä 2019 opiskelijoilla oli aikaa syventyä omiin tutkimusprojekteihinsa ja samalla valmisteltiin suurta yhteistä loppunäyttelyä tulevalle kesälle. Ensimmäiset kolme taiteen maisteria valmistuivatkin koulutusohjelmasta kesäkuussa 2019.

Käytännön järjestelyissä huomiota kiinnitettiin monimuoto-opetuksen tarjoamiseen siten, että luennoille oli mahdollista osallistua myös etänä ja opetusmateriaalit olivat tarjolla Optima-verkkoympäristössä ajasta tai paikasta riippumatta. Henkilökohtaisen ohjauksen saaminen Skype-yhteyksillä varsinkin pro gradujen ohjauksessa koettiin ensiarvoisen tärkeänä mahdollisuutena ja työtapana.

Kuva 1. Lumiveistosten suunnittelua. Kuva: Linda Sainio, 2018.

TYÖPAJAT JA JALKAUTUMINEN MAASTOON

Fyysinen tekeminen yhdessä ja läsnäolo normaalista opiskeluympäristöstä poikkeavassa tilassa tai paikassa oli ryhmädynamiikan kannalta positiivinen asia. Usein työpajailuun liittyi myös moniaistista havainnointia ja oman luontosuhteen analysointia ja peilaamista ryhmässä muiden vastaaviin. Näissä tilanteissa syntyi hedelmällistä dialogia ja kanssakäymistä. Tämän maisteriohjelmamme rikkaus olikin siinä, että opiskelijaryhmässä oli mukana erilaiset taustat omaavia ihmisiä, eri puolilta Suomea, eri-ikäisiä, erilaisilla koulutuksilla. Toki se asetti joskus myös haasteita. Monenlaista vertaisoppimista ja jakamista tapahtui koko ajan, sillä opiskelijoilla oli jo vahvaa osaamista ja työkokemusta omilta aloiltaan. Maisteriohjelmaan kuului luontovalokuvauksen lisäksi lukuisia työpajoja, joissa päästiin soveltamaan erilaisia metodeja käytännössä ja analysoimaan niitä tutkimusteorioihin peilaten.

Vaellustyöpajassa menttiin fyysisesti Oulangan kansallispuistoon vaeltamaan, yöpyämään, kokemaan, aistimaan ja tuomaan näitä kokemuksia esiin valokuvaamisen ja taitteen keinoin. Jälkikäteen työstetyissä presentaatioissa analysoitiin ja vertailtiin saatuja

Kuva 2. Yhteisötaidetta Vuotungissa. Kuva: Salla-Mari Koistinen, 2018.

tuloksia. Syntynyt dialogi ryhmien ja henkilöiden välillä toimi tässäkin katalyyttinä erilaisten luontosuhteiden ja taiteen vaikutusten arvioimiselle.

Talvitaiteen työpaja lähti liikkeelle yhteisen teoksen suunnittelulla, ja toteutusvaiheessa opittiin käytännönläheisesti lumirakentamisen menetelmistä, työvaiheista ja apuvälineistä. Teos toteutettiin Kuusamo-opiston pihalle. Tässä kirjassa Timo Jokela ja Antti Stöckell ovat artikkelissaan *Sulavesiä ja uusia lumia: Näkökulmia lumirakentamisen ja talvitaiteen kehittämiseen* pureutuneet talvitaiteen tematiikkaan laajemminkin.

Yhteisötaiteen työpajassa toukokuussa 2018 ohjaajana toimi ruotsalainen kuvataiteilija Birgitta Linhart. Työpajan aluksi tutustuttiin Vuotungin kylän ja Jyrkänkosken rannalla toimineen, sittemmin tulipalossa tuhoutuneen vanhan liippatehtaan historiaan ja tarinoihin ja järjestettiin yhteisiä tilaisuuksia kyläläisten kanssa. Viikon kestäneen työpajan aikana alkoi toukokuuisessa kevätsäässä rakentua alueen historiaa kunnioittava yhteisötaideteos joen rannalle. Maansiirtotöissä ja suurien kivilohkareiden käsittelyssä tarvittiin myös järeätä konevoimaa, kun liippatehtaankin käyttämistä kivimateriaaleista, suurista kivipaaseista ja liuskekivistä nousi *Tekemisen meininki* -teos. Tämän työpajan

myötä tulivat tutuiksi paikantutkimuksen menetelmät, yhteisöllinen osallistaminen sekä uudenlaiset materiaalit ja niiden työstämiseen tarvittavat apuvälineet.

Syksyn 2018 yhteinen työpajaviikko Rukalla matkailun tutkimuksen ja arkkitehtuurin opiskelijoiden kanssa oli antoisa ja hedelmällinen poikkitieteellinen kokemus, josta kirjan aiemmassa luvussa Outi Rantala, Maria Huhmarniemi, Miia Mäkinen & Timo Jokela kirjoittavat tämän kirjan artikkelissaan *Luonnonhoitometsän ja matkailukeskuksen kohtaamisia – yhdessä tietämisen mahdollisuuksista*. Tässä työpajassa yhdistyivät kestävään matkailuun, ekosysteemipalveluajatteluun, palvelumuotoiluun, hyvinvointiin ja kulttuurien tuotteistamiseen liittyvien kurssien sisällöt sekä paikantutkimuksen ja taidelähtöisten menetelmien soveltaminen. Eri alojen opiskelijoiden saattaminen yhteen tämäntyyppisessä työpajassa oli innostava kokemus niin opiskelijoille kuin myös ohjaajille.

Muista työpajoista mainittakoon äänityöpaja, jossa perehdyttiin äänityksiin ja niiden työstämiseen, mitä taitoja voi hyödyntää moniaististen näyttelyiden, installaatioiden ja kuvaesitysten tekemiseen. Perinteisen luontokuvauksen menetelmiin perehdyttiin niin karhu- kuin lintukuvauskojuilla. Oulangan tutkimusasemalla pidetyillä kahdella työpajaviikolla tutustuttiin myös mikroskooppikuvauksiin ja kasvien studiokuvauksiin. Kuusamo-opiston studiotoiloja hyödynnettiin valokuvaus- ja valaisuopinnoissa muutenkin. Eri-tyisosaamista tarjottiin vapaavalintaisissa työpajoissa muun muassa dronekuvaamiseen, lähi- ja kasvikuvaukseen, teosten vedostamiseen ja kuvaesitysten tekemiseen.

NÄYTTELYT JA TAPAHTUMAT

Taiteilijan työhön kuuluu omien teosten saattaminen laajan yleisön nähtäväksi. Näyttelyiden suunnittelu- ja toteutusprosessit pitävät sisällään monia erilaisia työvaiheita aina näyttelyhausta näyttelyn purkamiseen asti. Näiden väliin mahtuu kustannuslaskentaa, materiaalien vertailua ja valintaa, kokeiluja, teosten valmistamista, pakkaamista, kuljettamista, ripustussuunnitelman ja valaisun testaamista, betoniseinän poraamista, avajais- tarjoiluista huolehtimista, lehtihaastattelujen antamista – ja paljon muuta.

Ensimmäinen SOLUn yhteisnäyttely *Rover of the North* avautui osana *Relate North 2017 – Art and Design for Education and Sustainability* näyttelyä Rovaniemellä Lapin yliopiston KILO galleriassa marraskuussa 2017. Se ajoittui Relate North -kongressin yhteyteen. Näyttelyyn osallistui laaja joukko arktisen alueen taiteilijoita.

Toinen yhteisnäyttely oli lumitaidetyöpajan tuloksena syntynyt *Lumipiha*, jossa luontovalokuvat yhdistyivät lumiveistoksiin. Teos valmistui Kuusamo-opiston pi-

LUONTO SOVELLUTUKSIA

1.7 - 22.9.2019

ATILA RIITTA
BACKMAN JANETTE
HAMUNEN PAAVO
HUHMARNIEMI MARIA
HÄRKÖNEN ELINA
JOKELA TIMO
KALLIOMÄKI JONNA
PAASOVAARA JAANA
SAINIO LINDA
STÖCKELL ANTTI
TAMMI JYRKI
TOSSAVAINEN ANU
TUOMINEN OSKU

KAKSLAUTTANEN ART GALLERY
Kultaajantie/Iglutorni
99830 Saariselkä

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Kuusamo-opisto
Kuusamo College

KUUSAMO

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvuonaa
EU:lta
2014-2020

European Union
Euroopan unioni

Kuva 3. Näyttelyjuliste

ha-alueelle helmikuun 2018 alussa ilahduttamaan kaupunkilaisia aina lumien sulamiseen asti.

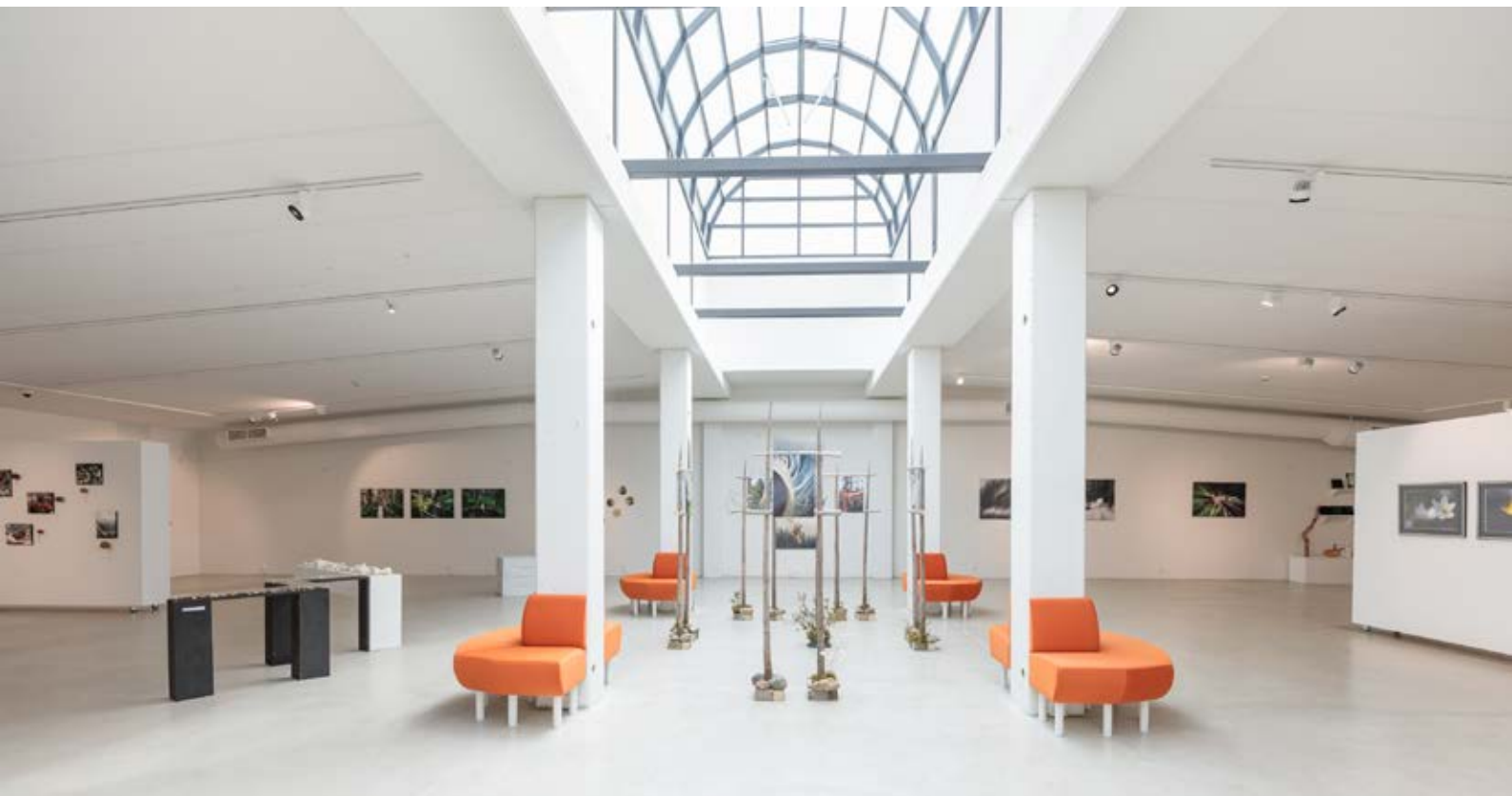
Opiskelijoiden kolmas yhteinen näyttely *Diverse* oli esillä Kuusamo Nature Photo 2018 -tapahtumassa Kuusamo-talon yläkerran näyttelytiloissa. Samassa tapahtumassa opiskelijat pitivät myös Kuusamo-talon suuressa salissa esitelmänsä, jossa he kertoivat koulutusohjelmasta ja omista tutkimusprojekteistaan laajemmin ja vastailivat yleisön kysymyksiin. Esitelmä sai kiinnostuneen vastaanoton, koska koulutusohjelma oli maailmanlaajuisestikin ajatellen ainutlaatuinen yliopistotasoinen koulutus.

Neljäs ja laajin opintoihin kuulunut yhteisnäyttely *Luonto sovellutuksia* avautui heinäkuussa 2019 galleria Kakslauttasessa Saariselällä ja se oli avoinna aina syyskuun 2019 loppupuolelle saakka. Näyttelyn kuratoi galleristi Hanna Kress ja siitä julkaistiin myös näyttelykatalogi (Paasovaara & Jokela, 2019). Näyttelyssä luontokuvaus ja soveltava taide tulivat esiin laaja-alaisesti erilaisina toteutuksina aina konventionaalisista luontovalokuvista videoteoksiin ja installaatioihin asti. Pelkästään yksittäisiä valokuvavedoksia oli näyttelyssä mukana yli 50. Näyttelyssä oli mukana myös opetukseen osallistuneen henkilökunnan teossarjoja. Näyttelytilat olivat tämänkaltaiselle laajalle näyttelylle erinomaiset ja syksyyn painottunut ajankohta toi paikalle runsaasti Lapin ruskamatkailijoita ulkomaita myöten.

Neljän yhteisnäyttelyn lisäksi opiskelijoilla oli kymmenen näyttelyä liittyen projekteihinsa, joita he esittelevät tämän kirjan seuraavissa luvuissa. Monet näistä näyttelyistä kiersivät useammassa paikassa ja jatkavat kiertoaan vielä hankkeen päätyttyäkin erilaisissa kokoonpanoissa. Tematiikaltaan opiskelijoiden näyttelyt edustivat erilaisia lähestymistapoja seuraavanlaisin aihein ja otsikoin, sisältäen myös monenlaista toimintaa:

- suo (moniaistinen näyttely, kansanparannuspäivät, henkilöhaastattelut)
- karhu (taidenäyttelyn kuratointi, musiikkirap, video, tapahtumakokonaisuus)
- metsäsuhde (valokuvanäyttely, henkilöhaastattelut)
- tuokio (virtuaalimaailma ja installaatio näyttelytiloissa)
- absurd, more absurd, most absurd (ilmastonmuutos, valokuvanäyttely ja installaatiot)
- uv-muraali (luontoaiheinen uv-valoon perustuva seinämaalauk)

Näiden lisäksi opiskelijoilla oli myös opintojen ulkopuolisia näyttelyitä lähes kaksikymmentä sekä kuvaesityksiä ja tapahtumia, joissa he jatkoivat ja jalostivat edelleen opinnoissa syntyneitä ideoitaan ja innovaatioitaan ja kehittivät täysin uusia. Mainittakoon näistä esimerkkeinä Hannu Hautalan kuvien pohjalle syntynyt musiikkivideo, uusi karhuaiheinen kangaskuosi, visuaalista sanataidetta Rukan rinteille ja teoksia jääveistospuistoon.

Kuva 4. Yhteisnäyttely galleria Kakslauttasessa. Kuva: Jaana Paasovaara, 2019.

HANKE JULKISUUDESSA

Tämä maisteriohjelma oli ainutkertainen hanke eikä täysin vastaavanlaista koulutusta ole aiemmin järjestetty. Soveltavan taiteen ja luontokuvauksen tuominen elinkeinoelämän palvelujen osaksi on ollut laajaa kiinnostusta herättävä aihe. Tiedotusvälineiden kautta myös laaja yleisö on päässyt seuraamaan uudenlaisia toimintatapoja ja metodeja, joita yliopiston tutkijoiden ja opiskelijoiden töissä ja työpajoissa on tuotu esille. Niin lehdistö kuin sosiaalinen media ovat toimineet hankkeen aikana kanavina ajantasaisen tiedon välittämiseen. Esimerkiksi viikon kestäneen taiteen, arkkitehtuurin ja matkailun yhdistäneen kolmen eri koulutusohjelman opiskelijoiden yhteisen työpajaviikon tulos-

Kuva 5. Opiskelijat esiintymässä Kuusamo Nature Photo 2018 -tapahtumassa. Kuva: Jaana Paasoara, 2018.

ten esittely paikallisille elinkeinoelämän edustajille Rukalla sai innostuneen vastaanoton niin osallistujissa kuin myös lehdistössä. Koillissanomat julkaisi siitä aukeaman kokoisen artikkelin. Myös Vuotungin yhteisötaidetyöpaja ja useat näyttelyt ovat saaneet runsaasti palstatilaa Koillissanomissa, Koillismaan Uutisissa ja Lapin Kansassa niin painetuissa lehdissä kuin niiden verkkoversioissakin. Kuusamon paikallislehdissä juttuja on ollut noin kaksikymmentä. Maisteriohjelmasta on kerrottu yleisemmin paikallislehtien lisäksi myös Lapin yliopiston Kide-lehdessä.

Marraskuussa 2019 hankkeen johtaja, professori Timo Jokela esitteli SOLU-hanketta kansainvälisen ASAD-verkoston (Arctic Sustainable Arts and Design) symposiumissa Venäjällä Komin tasavallassa, Syktyvkarissa. ASAD-verkostoon kuuluu 26 arktisen alueen yliopistoa kahdeksasta maasta ja Lapin yliopisto on niistä yksi. Verkosto tuo esille, tukee ja jakaa tietoa arktisen alueen taiteen, taidekasvatuksen ja muotoilun käytännöistä sekä tutkimuksesta.

Maisteriohjelma on saanut julkisuutta myös muun muassa kehittämistutkimuskongressissa Helsingissä, Jyväskylässä Keski-Suomen luontomatkailuhankkeessa, Kuusamo Nature Photo -tapahtumassa, Vuoden Luontokuva -tapahtumissa Helsingissä ja

Oulussa ja lukuisissa muissa tapahtumissa, joissa sekä opiskelijat että hankkeessa mukana olleet ovat levittäneet tietoa verkostoihinsa. Hankkeen loppuseminaari jouduttiin perumaan, koska maaliskuussa 2020 yliopiston ja Kuusamo-opiston tilat suljettiin ja kaikki julkinen kokoontuminen kiellettiin koronaviruksen aiheuttaman pandemian vuoksi.

Hankkeen verkkosivuilla ja sosiaalisessa median alustoilla on välitetty tietoa hankkeen tapahtumista ja tuloksista säännöllisesti suurelle yleisölle.

SOLU-MAISTERIOHJELMASSA TUOTETTU MATERIAALI

Maisteriohjelmaa varten syntyi runsaasti uutta opetusmateriaalia, josta saatuja kokemuksia voidaan hyödyntää vastaavien koulutusohjelmien suunnittelussa ja jatkokehittämisessä. Maisteriohjelman suunnittelun ja läpiviennin aikana kerättiin myös runsaasti tietoa, materiaalia ja kokemuksia, joita käytetään hankkeessa mukana olleiden tutkijoiden ja henkilökunnan tieteellisten artikkeleiden pohjana.

Merkittävää materiaalia ovat myös maisteriohjelman opiskelijoiden opinnäytetyöt, pro gradu -tutkielmat. Monet niistä on tehty aiheista, joista ei vielä kovin paljoa ole aiempaa tutkimusaineistoa saatavilla. Opinnäytetyöt löytyvät Lapin yliopiston Laudajärjestelmästä pdf-muodossa. Muuta materiaalia ovat loppunäyttelystä syntynyt näyttelykatalogi, tämä kirja ja lukuisat teokset, jotka jatkavat elämäänsä kiertäen hankkeen jälkeen tulevilla näyttelyissäänkin.

MAISTERIOHJELMAN JÄLKEEN

Maisteriohjelman myötä Kuusamoon opiskelujen ajaksi muuttaneista opiskelijoista osa jäi pysyvästi paikkakunnalle ja työllisti itsensä taiteen monitoimiosajina paikallisiin yrityksiin ja yhteisöihin. Kuusamon taide-, kulttuuri-, opetus- ja matkailutoiminta on saanut maisteriopiskelijoiden myötä myös uudenlaista osaamista ja sitä toivottavasti hyödynnetään myös jatkossa. Luovien alojen rajapinnoilta on löytynyt uusia taidelähtöisiä sovelluskohteita muun muassa matkailijoille kohdennettujen tapahtumatuotteiden palvelumuotoilun kautta. Opiskelijoiden oma aktiivinen toiminta on tuottanut monenlaisia hedelmää – myös pidemmällä tähtäimellä olevien suunnitelmien muodossa tuleville vuosille. Opiskelijoiden aktiivisuus on ollut myös positiivinen ongelma, sillä opiskelijoille tarjoutuneet työtilaisuudet ja omat projektit ovat verottaneet aikatauluja opiskelujen

suhteen. Kuusamon ja Rovaniemen lisäksi myös muissa kunnissa ja kaupungeissa on virinnyt uutta toimintaa koulutukseen osallistuneiden toimesta. He vievät luovien alojen osaamis pääomaansa, innovaatiovalmiuksiaan ja koulutuksen kautta syntyneitä verkostojaan eteenpäin kehittämällä, jalostaen ja levittämällä laajempaan käyttöön.

Elämme hyvin nopeasti muuttuvassa maailmassa, jossa suhdanteet ja tilanteet vaihtuvat yllättävänkin äkkiä. Kyky reagoida ja tunnistaa erityisiä kulttuurisia ja alueellisia voimavaroja muuttuvissa tilanteissa on toimintakyvyn edellytyksiä. Esimerkiksi matkailun kannalta pohjoisessa lumi- ja säätilanne tai maailman mullistanut koronavirus-epidemia voivat muuttaa sesongin luonnetta oleellisesti ja sillä voi olla kauaskantoisia vaikutuksia koko alueen elinkeinotoimintaan. Taiteen ja luonnon parantavilla hyvinvointivaikutuksilla voi olla erityisen suuri merkitys meille kaikille tulevana vuosina.

LÄHTEET

Paasovaara, J. & Jokela, T. (toim.). (2019). Luonto sovellutuksia: soveltavan kuvataiteen ja luontokuvauksen näyttely. *Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja. Sarja C, katsauksia ja puheenvuoroja 64*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittaman hankkeen kuvaus, haettu 21.2.2020 osoitteesta <https://www.eura2014.fi/rrtiepa/projekti.php?projektikoodi=S20768>